

Psykologiska aspekter på röst och tal.

Wibel dagen

2018-04-25

Sven Erik Malmström

Leg psykolog

Introduktion:

- **Tack** för inbjudan. Trevligt 😊
- Andra ggn hos Wibel fonden, Temat ett ”gammalt” ämne. Och ovana yrkes grupper 😊
- Döva och gravt hörselskadade - genom åren, ”stor konsumenter av tal och röst träning”.
- Svår situation för mej, Mitt yrke kräver:
”vetenskap och beprövad forskning? Vad kan jag bevisa? Kan bara beskriva vad jag upplevt under 40 år!

I detta område har jag ingen forskning att referera till.

Innehåll:

- Definitioner Döv/döv.
- Historiskt perspektiv på döva och tal.
- Attityder& värderingar.
- Två språkighets perspektiv.

Döva och döva?

- Döv= kulturell och språklig minoritet? Eller..
döv = avsaknad av mätbar och medic
konstaterad hörsel nedsättning?
- Många sorters Döva, ålder, etnisk tillhörighet,
hörsel status etc..
- **Många olika uppfattningar** om tal och röst
inom gruppen, men ofta generaliseras detta till
att ”Döva är emot röst och tal”.

Historiskt perspektiv.

- I USA jämför vissa med **förtyck av slavar**, när man diskuterar hur döva har behandlats med:
- **Språkligt** förtryck,
- **Kunskaps** förtyck,
- Personlighets förtryck: ”De som kan tala är mer begåvande”
- Audism används, jämförbart med sexism, rasism, åldersdiskriminering, etc.

Annat:

- Tal språks ivern under 50-60 talen, skapade många döva utan bra **grundutbildning**. HA utvecklingen väckte hopp om att lösa "dövas lidande".
- Min döva bror betraktades som "**imbecill**" av öronläkare 1952, Han blev sedan dövläroare 😊
- Döva "**dolde**" sin dövhet ute i samhället och **skämdes**.
- Talet blev ett medel för att **skapa dålig självkänsla**, då misslyckanden var många, och framgångarna var få, i rel. till tidsåtgången.
- "**Tal maskiner**" förekom, och lyftes fram.
- Döva som kämpade för teckenspråk sågs som **missledda barn**.

Också:

- Elever delades in i klasser efter tal förmåga, A-,B,C.
- Döva som ej lärde sig tala sågs som "obildbara",
- Att kunna **tala var fint**.
- Teckenspråk var förbjudet, och användes som "**sista utvägen**".
- Tecken i skolan, **bestraffades**.
- Föräldrar uppmanades och skrämdes ,att inte använda tecken, utan enbart tal "**för annars är det kört**"
- Teckenspråk såg som ett "gutturalt språk", "apornas språk"
- Man fick inte gå på toa, utan att först uttala "toalett".
- Alla skulle tilltalas med tal, annars bestraffades man.

Värderingar och attityder

- Tal såg som något FINT! Som tolkades som hög intelligens.
- ”Inte märks det att du är döv, du talar så bra” (är det bra att inte märkas?)
- Tal och svenska ofta målet, inte tsp. En period hade döva en hetsig debatt(1980 tal) om vilken typ av tsp som var bäst; TSS eller Tsp.
- En period var det ”farligt” för döva att tala, man sågs som ”förrädare” i dövas kamp inom gruppen. Mindre Döva.
- Bra tal= bra svenska, nyckeln till medelklassen.

Ytterligare värderingar:

- Döva som kan tala får **ett bättre liv..** Den uppfattningen förekommer än idag.
- **Vi själva tog över** värderingarna, när vi jämförde tal och hörselkurvor: ergo Ju sämre kurva, och bättre tal, dess mer begåvad.
- **”Talets makt”,**
- **Stolthet och glädje.**
- **Generaliseringar och obearbetad egen frustration.**

Blandade känslor..

- Denna historiska belastning ända till 1980 talet har gett en del konsekvenser:
 - Vissa döva är **nöjda och stolta** över sitt tal, och därmed ofta också ett gott läs och skrivspråk.
 - Andra döva är mycket **ambivalenta..**
 - Ytterligare några är mycket **kränkta**.
 - Vi som yrkesmänniskor fått arva en del från förr. Viktigt med **förståelse** för en utsatt grupp.
 - Glickmaa: Skicklighet är att ”stå ut” med döva ilska”

Konsekvenser:

- Idag är svenska teckenspråket godkänd minoritets språk och vårdas och bevakas av Språkrådet.
- Trots det; **Ambivalens**.
- Majoritets samhällets påtryckningar finns kvar, om än mer subtila.
 - ”Hur kan du förvägra ditt barn talspråk”
 - Den allmänna kunskapen om tal och röst för döva är obefintlig. Vi vet bara vad träning innebär.

Talets del i kommunikation?

- Hur fungerar talet i praktiken, efter lång träning?
- Svårt att säga, jag har **inte hittat någon forskning** på hur döva talar, och **vilka** döva som talar som vuxna? **Vad** är deras erfarenhet?
- Men MIN erfarenhet är som följer.
 - **Äldre döva** ofta mer positiva till tal, än yngre.
 - **Medelålders** har ofta negativa erfarenheter av tvång.
 - De som ”misslyckades” att tala, ofta långvariga **psykologiska konsekvenser**. I mina samtal kommer tal ofta upp.
 - De som talar bra, har ofta problem hur de skall **hantera sin två språkighet**.

Tal i praktiken..

- Men vet inte **HUR** man skall **kombinera** tal, med teckenspråk.
- Nyttan av talet, beror på **hur mycket man uppfattar**.
- Tal och röst- hänger ihop **med självkänsla**. Klara att hantera ”konstiga” situationer, misslyckande ger negativ , och lyckas ger positiv självkänsla.
- Att hantera **psykologiska försvar** kopplat till tal, prata mycket, inte våga prata alls, överkompensera, underkompensera.
- Ofta svårt att skapa **optimala miljöer** att ta emot, och att sända, p.g.a svårigheten som döv, att reglera röst styrka, tonläge mm.
- Gränserna mellan döva och hörande ”Suddas ut”, och allt fler kontakter sker på nätet, bildtelefoni, sms, etc.. Då **ökar motivationen till tal**.

Tvåspråkighets perspektiv.

- Hur använder jag mitt tal, i ett två språkighets sammanhang? Inget jag fått lära mej..
- Vanligt **tala och teckna samtidigt (TSS)**.. Ingen lyckad tvåspråkighets ”lösning”, då det är de enda språk som tillämpas simultant av samma sändare. Ngt av språken ”lider” av ”blandningen”.
- Skillnad på **språk och hjälpmedel!**
- Bra ex i familjen.. Döva har ofta hörande barn, och andra fam, medlemmar,
- Två språkighet, tal-tsp.. Skapar förvirring hos tolkar, då regler saknas HUR det skall utföras.

Varför denna tillbaka blick??

- Talets roll i kommunikation i döv och hsk gruppen **förlorat mycket på polarisering** för att man inte **FÖRSTÅTT** varandra.
- Många **saknar kunskap** och **tror sig veta mkt** om döva/hörande utan att göra det.
- Ömsesidig **respekt krävs**, och som yrkesgrupper; psykologer/ logopedier/pedagoger/ läkare, är det viktigt att också ta ansvar för vad kolleger gjort förr, för att återfå förtroendet.
- **Samarbete för framtiden** är en utmaning, då yngre döva utan historiska belastning har andra önskemål och behov.

Slutligen!

Än en gång!

Tack för inbjudan!

Kont info:

E post: [svenne\(a\)malmstrompk.se](mailto:svenne(a)malmstrompk.se)

Sms: +46709109854